

წარმომადგენლობის ნამდვილობის წინაპირობები

ხატია პაპიძე

საქართველოს პარლამენტის იურიდიულ საკითხთა კომიტეტის წამყვანი სპეციალისტი

I. შესავალი

კერძოსამართლებრივი ურთიერთობები კომპლექსურ ხასიათს ატარებს. გარდა ამისა, საბაზრო ეკონომიკის ზრდასთან ერთად იზრდება გარიგებების დადების რიცხვიც. ერთი პირისთვის რთულია ერთმანეთის პარალელურად, სხვადასხვა ადგილას სხვადასხვა გარიგების დადება. ერთი მხრივ, ყველა წვრილმანი გარიგების დადება რეალურად არ საჭიროებს უშუალოდ იმ პირის მონაწილეობას, რომელსაც მიემართება იგი და მისი გადანდობა შეიძლება სხვა პირისთვის. მეორე მხრივ, არსებობს ისეთი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი გარიგებები, რომლის დადებაშიც უმჯობესია სხვა პირმა მიიღოს მონაწილეობა - იურისტმა ან კონკრეტული დარგის სპეციალისტმა. ორივე ამ შემთხვევაში - რომლებიც არც თუ ისე იშვიათია - ყველაზე მოსახერხებელი წარმომადგენლობის ინსტიტუტის გამოყენებაა. გარიგებას დებს ერთი პირი, ხოლო მისი მხარე ხდება - მეორე. მაგრამ იმისათვის, რომ წარმომადგენლის მიერ დადებული ხელშეკრულება იყოს ნამდვილი, გარდა ნამდვილობის ზოგადი წინაპირობებისა, საჭიროა დაკმაყოფილებულ იქნეს ასევე დამატებითი წინაპირობებიც, რომლებიც უშუალოდ წარმომადგენლობის ნამდვილობას მიემართება.

II. წარმომადგენლობის ნამდვილობის წინაპირობები

ქართულ სამართალში წარმომადგენლობის წინაპირობები მოწესრიგებულია 104-ე მუხლში.

აქაც, ისევე, როგორც გერმანულ სამართალში, წარმომადგენლობისთვის საჭიროა, რომ წარმომადგენლობა ზოგადად დასაშვები იყოს ამ სამართლებრივ ურთიერთობაში, წარმომადგენელი ავლენდეს საკუთარ ნებას, ეს ხდებოდეს სხვა პირის (წარმოდგენილის) სახელით და წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების ფარგლებში.¹

1. წარმომადგენლობის დასაშვებობა

წარმომადგენლობა თითქმის ყველა სახის სამართლებრივ ურთიერთობაში გამოიყენება და ის, როგორც წესი, დასაშვებია. თუმცა გარკვეულ შემთხვევებში არსებობს გამონაკლისები, რომლებიც ურთიერთობის არსიდან და ხასიათიდან გამომდინარე, წარმომადგენლობას დაუშვებლად მიიჩნევენ.² ასეთს განეკუთნება პირადი ხასიათის გარიგებები, მაგალითად, ანდერძის შედგენა და ქორწინება.³

წარმომადგენლობა შეიძლება აკრძალული იყოს ასევე გარიგების⁴ საფუძველზე. მაგალითად, ქირავნობის ხელშეკრულების მხარეები შეიძლება შეთანხმდნენ, რომ მათ შორის არსე-

¹ რუსიაშვილი, კაზუსები სამოქალაქო სამართლის ზოგად ნაწილში, თბილისი 2015, 85; Jauernig/Mansel, 18. Aufl. 2021, BGB § 164 Rn. 1.

² MüKoBGB/Schubert, 8. Aufl. 2018, BGB § 164 Rn. 100.

³ რუსიაშვილი, კაზუსები სამოქალაქო სამართლის ზოგად ნაწილში, 138; HK-BGB/Heinrich Dörner, 10. Aufl. 2019, BGB § 164 Rn. 3.

⁴ BGHZ 99, 94; Flume, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts Zweiter Band: Das Rechtsgeschäft, Berlin [u.a.] 1992, § 43, 7.

ბული ურთიერთობის განმავლობაში არც ერთი მხარე არ გამოიყენებს წარმომადგენლობას.

თუ წარმომადგენლობა დაუშვებელია - კანონის ან გარიგების საფუძველზე - მაშინ წარმომადგენლის მეშვეობით დადებული გარიგება ბათილია და მისი „განკურნება“ შეუძლებელია თუნდაც წარმოდგენილის მიერ მოწონების გზით. ამის საპირისპიროდ, შესაძლებელია წარმომადგენლობის შესახებ გარიგებისმიერი აკრძალვის გაუქმების მოწონება.⁵

წარმომადგენლობა დასაშვებია მხოლოდ გარიგებებსა და არა რეალაქტში.⁶

2. წარმომადგენლის მიერ საკუთარი ნების გამოვლენა

წარმომადგენლობის წამდვილობის პირველი ძირითადი წინაპირობა წარმომადგენლის მიერ საკუთარი ნების გამოვლენაა.⁷ სწორედ ეს განსხვავებს წარმომადგენელს შუამავლისაგან, რომელიც გამოხატავს არა საკუთარ ნებას, არამედ სხვისი ნების გადამტანად გვევლინება.⁸ ესა თუ ის პირი ნების გადამტანია თუ წარმომადგენელი, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში უნდა შეფასდეს, რა დროსაც გადამწყვეტია

არა შიდა ურთიერთობა, არამედ ობიექტური დამკვირვებლის თვალსაწიერი.⁹

სწორედ წარმომადგენლის მიერ საკუთარი ნების გამოვლენა, როგორც წარმომადგენლობის წამდვილობის წინაპირობა (და ასევე წარმომადგენლობის ერთ-ერთი ძირითადი პრინციპი), უდევს საფუძვლად 106-ე მუხლს, რომლის მიხედვითაც, ნების გამოვლენის ნაკლის შემთხვევაში საცილობისას წარმომადგენლის (და არა წარმოდგენილი პირის) ნებაა გადამწყვეტი. აღსანიშნავია, რომ ნორმის ამგვარი ფორმულირება გაუმართავია და ვერ გამოხატავს მის ძირითად არსს. კერძოდ, იქმნება ისეთი შთაბეჭდილება, თითქოს წარმომადგენლის მიერ ნების გამოვლენისას ასევე არსებობს წარმოდგენილი პირის ნებაც, რომლებიც შესაძლოა უპირისპირდებოდეს ერთმანეთს. კოლიზიის გადამწყვეტისას კი უპირატესობა უნდა მიენიჭოს წარმომადგენლის ნებას. აღსანიშნავია, რომ წარმოდგენილი წარმომადგენლის მეშვეობით დადებულ გარიგებაში საერთოდ არ ავლენს ნებას. ის მხოლოდ უფლებამოსილების მინიჭების ეტაპზეა ნების გამოვლენი, რაც წარმომადგენლის უფლებამოსილებით აღჭურვას მიემართება. აქედან გამომდინარე, არ შეიძლება არსებობდეს წარმომადგენლის გადამწყვეტი ნება, როგორც კანონისმიერი განსაკუთრებული მითითება, რადგან ამ მითითების გარეშეც გადამწყვეტი ისედაც წარმომადგენლის ნებაა, ვინაიდან გარიგების იმ მხარეს, რომელშიც წარმომადგენელი მონაწილეობს, სხვა არც არავინ არ ავლენს გარიგების დადების ნებას.¹⁰ ამრიგად, ნორმის მიზანი ის კი არაა, შეაპირისპიროს ორი ნება (რომელთაგანაც ერთ-ერთი არაა გამოვლენილი და, შესაბამისად, სამართლებრივად უმნიშვნელოა), არამედ ნების ნაკლის შეფასებისას და ნების განმარტებისას გაითვალისწინოს ნების გამოვლენის (წარმომადგენლის) და არა მისი სამართლებრივი შედეგების ადრესა-

⁵ BGH NJW 1971, 428.

⁶ Staudinger/Schilken, 2014, Vor § 164 Rn. 38.

⁷ აღსანიშნავია, რომ სუს 2017 წლის 15 დეკემბრის განჩინებაში საქმეზე Ne ას-595-554-2017 არასწორად მიუთითებს იმაზე, რომ სადავო ხელშეკრულების გაფორმებისას უძრავი ნივთის წამდვილ მესაკუთრეს, მოსარჩელეს არ გამოუვლენია მის საკუთრებაში არსებული უძრავი ქონების გასხვისების ნება. ვინაიდან, ყურადღება უნდა გამახვილდეს არა იმაზე, რომ მოსარჩელემ არ გამოავლინა ნება, არამედ იმაზე, რომ მან არ გამოავლინა წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების გადაცემის/მინიჭების შესახებ ნება, რის გამოც, წარმომადგენელი არ იყო უფლებამოსილი, დაედო შესაბამისი გარიგება. წარმომადგენლის მეშვეობით დადებულ გარიგებაში ამოსავალი წერტილი სწორედ ის არის, რომ გარიგების დადების ნებას ავლენს არა წარმოდგენილი, არამედ წარმომადგენელი.

⁷ რუსიაშვილი, კაზუსები სამოქალაქო სამართლის ზოგად ნაწილში, 83.

⁸ MüKoBGB/Schubert, 8. Aufl. 2018, BGB § 164 Rn. 71 f.

⁹ BeckOK BGB/Schäfer, 59. Ed. 1.8.2021, BGB § 164 Rn. 11; BAG NJW 2008, 1243 Rn. 14.

¹⁰ სხვაგვარი ნება, რომელიც გამოხატული არაა, სამართლებრივად უმნიშვნელოა. მიუხედავად იმისა, რა სურს წარმოდგენილს და შეესაბამება თუ არა მის ინტერესებს დადებული გარიგება.

ტის პიროვნება.¹¹ სწორედ ასე წყვეტს გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი საკითხს, რომლის რეცეფციის შედეგაცაა ქართული სამოქალაქო კოდექსი. თუმცა ქართულისაგან განსხვავებით, გერმანული მონესრიგება (გსკ-ის 166-ე პარაგრაფი) ეხება არა მხოლოდ ნების ნაკლის, არამედ ასევე განსაზღვრული გარემოებების ან სავარაუდო ცოდნის შემთხვევაში წარმომადგენლის პიროვნების გათვალისწინებას. ქართულ კოდექსში ამის გაუთვალისწინებლობა მნიშვნელოვან ხარვეზს წარმოადგენს, ვინაიდან სამართლებრივ შედეგებზე გავლენას არა მხოლოდ ნების ნაკლი, არამედ კონკრეტული ფაქტების ცოდნაც ახდენს, რა დროსაც წარმომადგენლის ნებისმიერი ცოდნა ან სავარაუდო ცოდნა უნდა შეერაცხოს წარმოდგენილს, მიუხედავად იმისა, რეალურად იცის ან უნდა იცოდეს თუ არა მან ამის შესახებ. ამ წესის მთავარი საფუძველი არის პრინციპი - ის, ვინც სხვა პირს იყენებს თავისი საქმისა თუ ვალდებულებების შესასრულებლად, შეერაცხება კიდეც ამ პირის ცოდნა საქმის გარემოებათა შესახებ.¹² ამგვარ ცოდნას განეკუთვნება, მაგალითად, პირის კეთილსინდისიერი დამოკიდებულება ამა თუ იმ ფაქტის მიმართ. ამრიგად, პირს, რომელიც სხვის შრომას იყენებს (მოიაზრება არამხოლოდ წარმომადგენელი, არამედ შუამავალი ან თუნდაც მჭერი) პასუხისმგებელია დაქვემდებარებულის არაკეთილსინდისიერებაზეც.¹³

წარმომადგენელს დამოუკიდებლობის სულ სხვა ხარისხი აქვს, იგი სხვის ინტერესებში მოქმედი პირია. ამიტომ, თუ წარმომადგენელმა იცის არაუფლებამოსილი განმკარგავის შესახებ და საკუთრების შექმნის ფაქტის მიმართ იგი არაკეთილსინდისიერია, ავტომატურად შეერაცხება ეს არაკეთილსინდისიერება წარმომადგენილს, მიუხედავად იმისა, ეს უკანასკნელი ფაქტობრივად ფლობს თუ არა პოზიტიურ ცოდნას.¹⁴ აღნიშნული ნორმის მიზანი იმ მესამე პირთა დაცვაა, რომლებიც გარეგნობის დადებითს მოქმედებებს წარმომადგენლის ნებისა და პიროვნების შესაბამისად, რის გამოც მათი მოლოდინები და აღქმა ემყარება არა წარმოდგენილის, არამედ წარმომადგენლის ქმედებებსა და პიროვნებას. თუმცა, მიუხედავად ამგვარი წესის ქართულ სამოქალაქო კოდექსში პირდაპირ გაუთვალისწინებლობისა, ის მაინც გამომდინარეობს სამართლისა და წარმომადგენლობის ზოგადი პრინციპებიდან და მისი გამოყენება დასაშვებია ანალოგიის ძალით.

გსკ-ის 166 II პარაგრაფის მიხედვით, წარმომადგენლის პიროვნება არ გაითვალისწინება ისეთ შემთხვევაში, როდესაც წარმომადგენელი მარწმუნებლის მიერ გაცემული მითითების შესაბამისად მოქმედებს, რა დროსაც წარმოდგენილს არ შეუძლია მიუთითოს წარმომადგენლის მიერ ისეთი ფაქტების/გარემოებების არცოდნაზე, რომელთა შესახებაც მან თავად იცოდა. იგივე წესი მოქმედებს სავარაუდო ცოდნაზე, ე. ი. ფაქტებზე, რომლებიც წარმოდგენილს უნდა სცოდნოდა. ნორმის მიზანია არაკეთილსინდისიერი მარწმუნებლის მოქმედებების გამორიცხვა და ამ გზით გარეგნობის მეორე მხარის (მესამე პირი წარმომადგენლობაში) დაცვა. თუკი, ყველა შემთხვევაში გასათვალისწინებელი მხოლოდ წარმომადგენლის პიროვნება და მისი ცოდნა იქნებოდა, მაშინ არაკეთილსინდისიერი მარწმუნებელი შეძლებდა თავისი არაკეთილსინდისიერება სხვისი კეთილსინდისიერებით გამოერიცხა.¹⁵ კერძოდ, თუკი პირი გაურთიგდებოდა თაღლითს, რომელიც არაუფლებამო-

¹¹ პიროვნების გათვალისწინება მნიშვნელოვანია გარეგნობის ნამდვილობის გადასაწყვეტად. ზოგადად გამოვლენილი ნების შინაარსის დასადგენად მნიშვნელოვანია ობიექტური მიმღების ჰორიზონტი. თუმცა, ობიექტურთან შედარებით უპირატესობა ენიჭება სუბიექტური მიმღების თვალსაწიერს, მაგალითად, *falsa demonstratio non nocet* (არასწორი დასახელება ხელს არ გვიშლის) შემთხვევაში, რა დროსაც მნიშვნელობა აქვს ნების გამოხატვის ნამდვილ შინაარსს, ანუ ერთსულოვნად სუბიექტურად რა იგულისხმეს მხარეებმა. შესაბამისად, ნების გამოვლენა განიმარტება მისი გამოვლენელისა და მიმღების სუბიექტური (და არა ობიექტური) თვალსაწიერიდან. ამასთან დაკავშირებით იხ. *რუსიაშვილი, კაზუსები სამოქალაქო სამართლის ზოგად ნაწილში*, 193.

¹² BGHZ 83, 293; BGH NJW 1985, 1081; OLG München BeckRS 2020, 11573.

¹³ *რუსიაშვილი/სირდაძე/ვენატაშვილი*, სანივთო სამართალი. კაზუსების კრებული, 92.

¹⁴ BeckOK BGB/Kindl, 59. Ed. 1.8.2021, BGB § 932 Rn. 13; BGH NJW 1982, 39.

¹⁵ MüKoBGB/Schubert, 8. Aufl. 2018, BGB § 166 Rn. 101.

სილი განმკარგავია, მაინც შეძლებდა, გამხდარიყო კეთილსინდისიერი შემძენი, თუ ამისთვის კეთილსინდისიერ წარმომადგენელს გამოიყენებდა და შემდგომ მის მიერ არაუფლებამოსილი გამსხვისებლის არცოდნის ფაქტზე მიუთითებდა. ეს კი გაუმართლებელია.

106 II მუხლის მიხედვით, თუ ნების ნაკლი შეეხება ისეთ გარემოებებს, რომლებიც წარმოდგენილი პირის მიერ წინასწარ იყო განსაზღვრული, აღნიშნული ნაკლი შეცილების უფლებას იძლევა მხოლოდ მაშინ, თუ ეს ნაკლი წარმოდგენილი პირისგან მომდინარეობს. აღსანიშნავია, რომ ნორმაში კვლავ არაფერია ნახსენები სამართლებრივი შედეგის განმსაზღვრელი ფაქტობრივი გარემოებების ცოდნაზე (რაც ბუნებრივია, რადგან, როგორც ჩანს, ეს გარემოება კანონმდებელს მხედველობის არიდან მთლიანად გამორჩა), რომელიც ნორმის მთავარი მიზანია მესამე პირთა დაცვის თვალსაზრისით. ამასთანავე, გაუგებარია, რა იგულისხმება წარმოდგენილი პირის მიერ წინასწარ განსაზღვრულ ისეთ გარემოებებში, რომლებიც ნების ნაკლს გამოიწვევს. გარემოებები შესაძლოა იყოს წინასწარ ცნობილი და არა განსაზღვრული.¹⁶ ამდენად, სავარაუდოა, რომ გარემოებაში იგულისხმება წარმოდგენილისთვის წინასწარ განსაზღვრული სფერო და არეალი, რომელიც ეფუძნება წარმოდგენილი პირის მითითებებს. ამგვარი მოწესრიგება ენობრივად გამართვის შემთხვევაშიც ცოტა უცნაურია და შესაძლოა ეწინააღმდეგებოდეს კიდევ წარმომადგენლობაში მოქმედ აბსტრაქციის პრინციპს.¹⁷ კერ-

ძოდ, თუკი წარმოდგენილი პირი მითითების გაცემისას შეცდომას დაუშვებს, შეცილების საკითხის გადასაწყვეტად მნიშვნელოვანია იმის გარკვევა, ეს შეცდომა შიდა თუ გარე ურთიერთობაში იქნა დაშვებული.¹⁸ მაგალითად, თუ წარმოდგენილს უკვე აღჭურვილი ჰყავს წარმომადგენელი შეუზღუდავი უფლებამოსილებით და ერთ კონკრეტულ შემთხვევაში რაიმე გარიგების დასადებად მითითებას მისცემს, ეს არ იქნება მესამე პირთათვის სამართლებრივად მნიშვნელოვანი. მიზეზი კი ისაა, რომ მითითება ასეთ შემთხვევაში შიდა ურთიერთობის სფეროს განეკუთვნება, რაც აბსტრაქციის პრინციპის მიხედვით, იზოლირებული/დამოუკიდებელია გარე ურთიერთობისაგან და მათ ერთმანეთის წამდვილობაზე გავლენის მოხდენა არ შეუძლიათ. ხოლო, თუკი კონკრეტული დავალების შესასრულებლად გაიცა მინდობილობა, რომელიც, თავის მხრივ, გარე ურთიერთობას განეკუთვნება და აქ ვლინდება ნების გამოვლენის ნაკლი, მაშინ ცალსახაა, რომ წარმოდგენილ პირს აქვს საკუთარი გამოვლენილი ნების შეცილების უფლება. შეცილების შემთხვევაში კი საფუძველი ეცლება ამ მინდობილობით დადებულ გარიგებასაც და არანამდვილი ხდება *ex tunc* მოქმედებით. მეორე მხარეს წარმოდგენილი პირის მიმართ ზიანის ანაზღაურე-

¹⁶ შდრ: *ერქვანია*, მესამე პირთა ინტერესების დაცვა წარმომადგენლობაში (საქართველოსა და გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით), მართლმსაჯულება და კანონი № 3 (34) 12, 38.

¹⁷ წარმომადგენლობის თანამედროვე დოქტრინა და აბსტრაქციის პრინციპი კონტინენტური ევროპის ქვეყნებში და სხვაგანაც, ძირითადად და უმეტესწილად, განიცდის პოლ ლაბანდის ცნობილი დოქტრინის გავლენას, რომელმაც პროკურის მაგალითიდან დედუქციის მეთოდით დაასკვნა, რომ წარმომადგენლის უფლებამოსილება განცალკევებული და დამოუკიდებელია იმ სამართლებრივი ურთიერთობისაგან, რომელიც საფუძველად უდევს უფლებამოსილების მინიჭებას. წარმომადგენლისადმი მინიჭებული უფლებამოსილება გამომდინარეობს ცალმხრივი იურიდიული აქტისგან, რომელსაც უფლებამოსილების მინიჭება

ენოდება ამგვარი აქტი/განცხადება განსაზღვრავს რწმუნებულის უფლებამოსილების ფარგლებსა და მოცულობას გარე ურთიერთობაში, მაშინ, როცა რწმუნებულების საფუძველად არსებული ხელშეკრულება განსაზღვრავს მხარეთა შიდა ურთიერთობას. სწორედ ამ ორი გარიგების განსხვავებული ფუნქციითაა გაპირობებული წარმომადგენლობითი უფლებამოსილებისა და მის საფუძველად არსებული სამართლებრივი ურთიერთობის დამოუკიდებლობის (აბსტრაქციის) პრინციპი. ამასთან დაკავშირებით იხ. *Laband ZHR 10 (1866), 204 ff.*; *Muller-Freienfels, Legal relations in the Law of Agency, Power of Agency and Commercial Certainty, 13 Am. J. comp. L. 193 (1964), 203*; *Markesinis, Unberath, Johnston, The german law of contract a comparative treatise, 112*; *Schmidt-kessel, Baide, The unauthorised agent, perspectives from European and comparative law, 104-105.*

¹⁸ შდრ. *მაისურაძე, დარჯანია, პაპუაშვილი*, სამოქალაქო კოდექსის ზოგადი ნაწილი, 280-285.

ბის მოთხოვნის უფლება გააჩნია 79-ე მუხლის საფუძველზე.¹⁹

აღსანიშნავია, რომ გსკ-ის 166 II პარაგრაფი საერთოდ არ ახსენებს ნების ნაკლს. ეს გასაგებიცაა, ვინაიდან თუკი ნორმის მიზანი მესამე პირთა დაცვაა, არ შეიძლება გარიგების ნამდვილობის ბედი დამოკიდებული იყოს იმ პირზე, რომელსაც გარიგების დადების ნება არ გამოუვლენია. თუმცა, გერმანიის ფედერალურმა სასამართლომ გსკ-ის 166 II პარაგრაფით დადგენილი წესი ანალოგიით გაავრცელა იმ შემთხვევაზეც, როდესაც წარმოდგენილი პირი გარიგების მეორე მხარემ მოატყუა, ხოლო გარიგება დაიდო ისეთი წარმომადგენლის მეშვეობით, რომელმაც საქმის გარემოებების შესახებ არაფერი იცოდა.²⁰ საინტერესოა ის, რომ წარმოდგენილისათვის ნების ნაკლის შეცილების სფეროს გაფართოება ზოგადად ხელყოფს მესამე

¹⁹ განსხვავებით გარიგების დასადავად გამოუყენებელი რწმუნებულების შეცილებისა, რომელიც მესამე პირის ინტერესებზე გავლენას არ ახდენს, პრობლემურია გარიგების დასადავად უკვე გამოყენებული რწმუნებულების შეცილების საკითხი. არსებობს მოსაზრება, რომ ასეთ შემთხვევაში გამართლებულია რწმუნებულების შეცილების უფლების შეზღუდვა, ვინაიდან იგი ნეგატიური შედეგების მომტანია კეთილსინდისიერ მესამე პირთათვის. ამის მიუხედავად, გაბატონებული მოსაზრებით, შეცილების გამოყენება მაინც შესაძლებელია, ვინაიდან საპირისპიროს არ განსაზღვრავს თავად კანონი, რის გამოც შეცილების უფლების სრული მოსპობა გაუმართლებელია. ამგვარ დილემას ლიტერატურაში იმით წყვეტენ, თუ ვინ არის შეცილების უფლების ადრესატი, რისი გათვალისწინებითაც გაირკვევა შეცდომით დადებული გარიგების შეცილების გამო ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნაზე უფლებამოსილი სუბიექტი. ამ თვალსაზრისით ყურადღება უნდა მიექცეს იმას, თუ ვის წინაშე გაცხადდა რწმუნებულების მინიჭების ნება - წარმომადგენლის თუ მესამე პირის მიმართ, რაც საბოლოოდ იძლევა პასუხს, თუ ვის წინაშე უნდა გაცხადდეს შეცილების ნება. თუ ეს მესამე პირია, მაშინ საკითხი 79-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად უნდა გადაწყდეს, ხოლო თუ შეცილების ნების ადრესატი წარმომადგენელია, 79-ე მუხლი ამ შემთხვევაშიც იდენტურად უნდა იქნეს გამოყენებული მესამე პირთა ინტერესების დაცვის მიზნით. სხვაგვარი გადაწყვეტის შემთხვევაში მესამე პირს უნდა ეტარებინა წარმომადგენლის გადახდისუნარიობის რისკი 113-ე მუხლის მიხედვით. *MüKo/Schubert*, BGB, 7. Aufl., § 167, Rn. 47; *Schäfer*, Beck OK BGB, 39. Aufl., § 167, Rn. 55, 56.

²⁰ BGHZ 51, 141, 145 f.

პირთა ინტერესებს. სწორედ ამიტომ, ამგვარი ნორმის არსებობა გაუმართლებელია. თუმცა, ამისგან განსხვავებით, გარიგების მეორე მხარის დაცვის ინტერესი არ არსებობს მაშინ, როდესაც ის არის მომტყუებელი ან იძულების განმახორციელებელი.²¹ აღსანიშნავია ისიც, რომ იძულება და მოტყუება თავისი ბუნებით მკვეთრად განსხვავდება ნების ნაკლის ისეთი შემთხვევისგან, როგორცაა შეცდომა.²² კერძოდ, მოტყუებით ან იძულებით დადებულ გარიგებებში, სახეზე ყოველთვის მეორე მხარის ცოდნა და განზრახვა. ხოლო შეცდომით დადებული გარიგების შემთხვევაში, შეცდომა თავად შემცილებლისაგან მომდინარეობს. ამრიგად, აბსტრაქციის პრინციპის მოქმედებიდან გადახვევა დასაშვებია იქ, სადაც მეორე მხარე არ იმსახურებს დაცვას, განსხვავებით იმ შემთხვევისაგან, როდესაც ნაკლი წარმოდგენილის მიერ შიდა ურთიერთობაში დაშვებული შეცდომისაგან მომდინარეობს. ეს ლოგიკურიცაა, ვინაიდან, თუ შეცდომის შემთხვევაში შეცდომა შიდა ურთიერთობის სფეროს განეკუთვნება, რომლის შინაარსისა და დეტალების ცოდნაც მესამე პირებს არ ევალებათ, მოტყუებისა და იძულების შემთხვევაში ეს ზღვარი წაშლილია, რადგან მეორე მხარემ იცის ამის შესახებ. მაგალითად, აბსტრაქციის პრინციპს ვერ დაეყრდნობა მესამე პირი მაშინ, როცა მან იცის ან უთუოდ უნდა სცოდნოდ, ²³ რომ წარმომადგენელი გასცდა შიდა ურთიერთობიდან გამომდინარე უფლებამოსილების ფარგლებს.²⁴ ამ შემთხვევაში არ

²¹ *MüKoBGB/Schubert*, 8. Aufl. 2018, BGB § 166 Rn. 107.

²² მოტყუების ობიექტური შემადგენლობის გარდა, საჭიროა მომტყუებლის შეგნებული გადაწყვეტილება - მოტყუების განზრახვა იხ. *რუსიაშვილი*, მუხლი 81, ველი 18. 468. განსხვავებით მოტყუებისაგან, იძულება ნების თავისუფლების აშკარა ხელყოფაა იხ. *რუსიაშვილი*, მუხლი 85, ველი 1. 491.

²³ იგულისხმება არა უხეში გაუფრთხილებლობით არცოდნა, არამედ ისეთი შემთხვევა, როდესაც ობიექტური დამკვირვებლისთვის აშკარაა შიდა ურთიერთობიდან გამომდინარე ფარგლების დარღვევა. რის გამოც, გამოიყენება ფიქცია, რომ მესამე პირმა იცის ამის შესახებ. *Schäfer*, Beck OK BGB, 39. Aufl., § 167, Rn 48.49. *მაისურაძე/დარჯანია/ვაპუაშვილი*, სამოქალაქო კოდექსის ზოგადი ნაწილი, 266.

²⁴ *მაისურაძე/დარჯანია/ვაპუაშვილი*, სამოქალაქო კოდექსის ზოგადი ნაწილი, 266.

არსებობს მესამე პირის დაცვის მიზანი. ამის მიუხედავად, ქართველმა კანონმდებელმა მოაწესრიგა ის, რაც ეწინააღმდეგება მესამე პირთა ინტერესებს და მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევაში შეიძლება მისი გამოყენება. სამაგიეროდ, კანონის ფარგლებს მიღმა დატოვა შემთხვევა, როდესაც წარმოდგენილი წარმომადგენლის არცოდნას საკუთარი სამართლებრივი პოზიციის გაკეთილშობილების საშუალებად იყენებს.

3. სხვა პირის სახელით

წარმომადგენლობის მეორე წინაპირობა სხვისი (წარმოდგენილის) სახელით მოქმედებაა, რითიც განსხვავდება იგი არაპირდაპირი წარმომადგენლობისაგან, რა დროსაც წარმომადგენელი თავისი სახელით, თუმცა სხვის ინტერესებში მოქმედებს²⁵ - ე. ი. პირდაპირი წარმომადგენლობა ყოველთვის გულისხმობს სხვისი სახელით მოქმედებათა განხორციელებას. წარმოდგენილის სახელით მოქმედება წარმომადგენლობის სიცხადის პრინციპიდან²⁶ გამომდინარეობს, რაც გულისხმობს წარმომადგენლის მიერ წარმოდგენილი პირის სახელით აშკარად მოქმედებას.²⁷ წინააღმდეგ შემთხვევაში, პირი, რომელიც არ უთითებს წარმოდგენილი პირის სახელით გარიგების დადებაზე, ხელშეკრულების მხარე თავად ხდება და მის მიმართ წარმომადგენლობის ინსტიტუტის მომწესრიგებელი ნორმები არ გამოიყენება.²⁸ გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ხელშეკრულების მხარისათვის მნიშვნელობა არ აქვს, თუ ვისთან დადებას გარიგებას.²⁹ წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების სიცხადის პრინციპი გულისხმობს

იმას, რომ ის, ვინც მესამე პირს თავს წარუდგენს, როგორც ვინმეს წარმომადგენელს, არ ხდება ხელშეკრულების მხარე³⁰ და უფლებები და მოვალეობები წარმოეშობა წარმოდგენილ პირს. ამ პრინციპის მიზანი მესამე პირთა ნდობის დაცვაა,³¹ რომელთაც ლეგიტიმური მოლოდინი აქვთ იმ კონტრაქტის ვინაობასთან დაკავშირებით, რომელიც არ უთითებს წარმომადგენლობით უფლებამოსილებაზე და ამგვარად მესამე პირთათვის საკუთარი ნებითა და სახელით მოქმედ სუბიექტად აღიქმება.³² თუმცა, თუ პირი შეცდომით საკუთარი და არა წარმოდგენილი პირის სახელით ავლენს ნებას, შეუძლია განაცხადოს შეცილება გარიგების შინაარსში ან განცხადებაში შეცდომის გამო.³³ ამისგან განსხვავებით, დაუშვებელია წარმომადგენლის მიერ სხვა პირის სახელით ნების გამოვლენის შეცილება შეცდომის ან რაიმე საფუძვლით, ვინაიდან ასეთ შემთხვევაში ის აირიდება 113-ე მუხლით განსაზღვრულ პასუხისმგებლობას.³⁴ ამასთანავე, ამგვარი შესაძლებლობის მინიჭებით (წარმომადგენლის მიერ სხვა პირის სახელით, თუმცა საკუთარი ნების შეცილება) გააფერმკრთალებდა ზღვარს პირდაპირ და არაპირდაპირ წარმომადგენლობას შორის.³⁵

წარმომადგენლობის ღიაობის პრინციპიდან არსებობს გამონაკლისებიც.³⁶ გამონაკლისი შეეხება ყოველდღიურ წვრილმან ან საყოფაცხოვრებო გარიგებებს³⁷ და ყველა იმ შემთხვევას, როდესაც პირი, მართალია, მოქმედებს სხვისთვის, მაგრამ ამაზე არ უთითებს. თუმცა, თავის

²⁵ რუსიაშვილი, კაზუსები სამოქალაქო სამართლის ზოგად ნაწილში, 83.

²⁶ წარმომადგენლობის სიცხადის პრინციპი იკითხება 104-ე მუხლში.

²⁷ Jauernig/Mansel, 18. Aufl. 2021, BGB § 164 Rn. 3 ff.

²⁸ Schmidt-kessel, Baide, The unauthorised agent, perspectives from European and comparative law, 130.

²⁹ ერქვანია, მესამე პირთა ინტერესების დაცვა წარმომადგენლობაში (საქართველოსა და გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით), მართლმსაჯულება და კანონი № 3 (34) 12, 33.

³⁰ Schmidt-kessel, Baide, The unauthorised agent, perspectives from European and comparative law, 103.

³¹ Petersen, Das Offenkundigkeitsprinzip bei der Stellvertretung, JURA Heft 3/2010, 188.

³² ერქვანია, მესამე პირთა ინტერესების დაცვა წარმომადგენლობაში (საქართველოსა და გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით), მართლმსაჯულება და კანონი № 3 (34) 12, 34.

³³ Petersen, Das Offenkundigkeitsprinzip bei der Stellvertretung, JURA Heft 3/2010, 189.

³⁴ MüKoBGB/Schubert, 8. Aufl. 2018, BGB § 166 Rn. 33 f.

³⁵ კობოპოლერი, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასაწავლო კომენტარი, 82.

³⁶ Petersen, Das Offenkundigkeitsprinzip bei der Stellvertretung, JURA Heft 3/2010, 188.

³⁷ Petersen, Das Offenkundigkeitsprinzip bei der Stellvertretung, JURA Heft 3/2010, 189.

მხრივ, ხელშეკრულების მხარისთვისაც სულ ერთია, ვისთან დადებს გარიგებას. ამრიგად, იქმნება ისეთი სიტუაცია, როდესაც საკუთარი სახელით მოქმედი პირის მიერ დადებული ხელშეკრულების შედეგებს იღებს სხვა პირი, რაზეც კონტრაჰენტი არ არის ინფორმირებული, მაგრამ ამას მისთვის მნიშვნელობაც არ აქვს.³⁸ წარმომადგენლის მიერ სხვისი სახელით მოქმედებაზე მიუთითებლობა ასევე წარმოშობს სამართლებრივ შედეგებს წარმოდგენილისთვის ისეთ შემთხვევაში, როდესაც მესამე პირს უნდა ევარაუდა წარმომადგენლობის/სხვისი სახელით მოქმედების შესახებ (104 I მუხლი).

წარმომადგენლობის სიცხადის/ღიაობის პრინციპი კონტინენტური ევროპის ქვეყნებისთვისაა დამახასიათებელი, ვინაიდან იგი არ აღიარებს არაპირდაპირ წარმომადგენლობას,³⁹ რა დროსაც მნიშვნელოვანია არა ის, ვინ ვისი სახელით მოქმედებს, არამედ ის, თუ ვინ არის ეკონომიკური და უფლებრივი სარგებლის ფაქტობრივად მიმღები სუბიექტი.⁴⁰

წარმომადგენლობის სიცხადის პრინციპს საერთოდ არ ცნობს ანგლო-ამერიკული სამართალი, საერთო სამართლის ქვეყნის იურისტისთვის წარმომადგენლობის ამოსავალი წერტილი შემდეგ ფრაზაშია: „Qui facit per alium facit per se“⁴¹. ამრიგად, ანგლო-ამერიკული სამართალი არ ასხვავებს პირდაპირ და არაპირდაპირ წარ-

მომადგენლობას და მათ ერთი ცნების - „Agency“ - ქვეშ აერთიანებს,⁴² თუმცა ერთმანეთისაგან მიჯნავს გამჟღავნებულ (disclosed) და დაფარულ (undisclosed) წარმომადგენლობას.⁴³ პირველ შემთხვევაში მესამე პირისთვის ცნობილია, რომ აგენტი შუამავალია და სხვისი სახელითა და სხვის ინტერესებში მოქმედებს. ამგვარი წარმომადგენლობა მსგავსია კონტინენტურევროპული პირდაპირი წარმომადგენლობისა, ვინაიდან მესამე პირმა იცის, რომ აგენტი სხვისი (პრინციპალის) სახელით მოქმედი პირია და მისთვის ნათელი და იდენტიფიცირებადია ხელშეკრულების მხარე. ამისგან განსხვავებით, დაფარული წარმომადგენლობა გულისხმობს ვითარებას, როდესაც აგენტი მესამე პირთან ისე შედის სახელშეკრულებო ურთიერთობაში, რომ არ უთითებს წარმომადგენლობით უფლებამოსილებაზე და, მაშასადამე, ხელშეკრულების მხარისთვის უცნობი რჩება აგენტის რეალური სტატუსი.⁴⁴ კონტინენტური სამართლის ქვეყნის იურისტისთვის ამგვარი ურთიერთობიდან წარმოშობილი მოთხოვნის უფლებები სახელშეკრულებო ბოჭვისა და სახელშეკრულებო სამართლის ძირითადი პრინციპების შესაბამისად მხოლოდ ხელშეკრულების მხარეთა შორის არსებობს, მიუხედავად იმისა, ვინ დგას გარიგებით მიღებული ეკონომიკური თუ უფლებრივი სარგებლის უკან ან ვისი დავალებითა და მითითებებით მოქმედებს აგენტი. ამგვარ ვითარებაში ცხადი და, ერთი შეხედვით, უდავოა, რომ, თუ პირი არ უთითებს წარმომადგენლობით უფლებამოსილებაზე, ვალდებულება წარმოიშობა წარმომადგენელსა და მესამე პირს შორის. საერთო სამართალი სრულიად განსხვავებულ მიდგომას გვთავაზობს, რომელიც გამოიხატება მესამე პირის უფლებაში, სარჩელი წარუდგინოს არა მხოლოდ აგენტს, არამედ მისი გვერდის ავლით, შემდგომში მოგვია-

³⁸ *ჭანტურია*, სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, 431.

³⁹ არ აღიარებს, როგორც წარმომადგენლობის სახედ - რაც არ ნიშნავს იმას, რომ არ იცნობს. არაპირდაპირი წარმომადგენლობის შემთხვევაში, პირი ჯერ თვითონ მოიპოვებს სამართლებრივ პოზიციებს და შემდგომ გადასცემს წარმოდგენილ პირს. არაპირდაპირი წარმომადგენლობის დროს წარმოდგენილი პირი არ ხდება ხელშეკრულების მხარე. იხ. *რუსიაშვილი*, კაზუსები სამოქალაქო სამართლის ზოგად ნაწილში, 98-ე და შემდგომი გვერდები. ფრანგულად არაპირდაპირ წარმომადგენლობას „არასრულ წარმომადგენლობას“ ან „მინდობილობას წარმომადგენლობის გარეშე უწოდებენ“. ამასთან დაკავშირებით იხ. *ცვაიგერტი, კოტცი*, შედარებითი სამართალმცოდნეობის შესავალი კერძო სამართლის სფეროში, ტომი II, 123.

⁴⁰ *რუსიაშვილი*, კაზუსები სამოქალაქო სამართლის ზოგად ნაწილში, 97.

⁴¹ ის, ვინც მოქმედებს სხვისი მეშვეობით, მოქმედებს თავისთვის.

⁴² Restatement of the Law, Second, Agency 3 d (2006), § 1.04(2)(b).

⁴³ *რუსიაშვილი*, კაზუსები სამოქალაქო სამართლის ზოგად ნაწილში, 94.

⁴⁴ *Beale, Hartkamp, Kotz, Tallon*, Casebooks on the common Law of Europe Contract law, 922. შტრ: Restatement of the Law, Second, Agency 3 d (2006), § 1.04(2)(b).

ნებით გამოჩენილ პრინციპალს.⁴⁵ მესამე პირს უფლება აქვს, სურვილისამებრ, აირჩიოს მოვალე მას შემდეგ, რაც შეიტყობს პრინციპალის შესახებ. არჩევანის უფლება იკარგება მაშინვე, როცა მესამე პირი მოპასუხედ ერთ-ერთ მოვალეს დაასახელებს და ამ არჩევანის დროისთვის მისთვის ორივე მათგანის შესახებ ცნობილია.⁴⁶ ამგვარი მიდგომა ერთგვარ ანომალიად მიიჩნევა სახელშეკრულებო თეორიასთან წინააღმდეგობის გამო,⁴⁷ ვინაიდან, გამოდის, რომ ხელშეკრულების მხარე შესაძლოა გახდეს ის, ვისაც ეს ხელშეკრულება არ დაუდია. **Contractual Privity**-სთან⁴⁸ წინააღმდეგობის მიუხედავად, ფრიდმანი ამგვარ მიდგომას სამოქალაქო ბრუნვის მოხერხებულობით ამართლებს.⁴⁹ მიუხედავად იმისა, რომ საერთო სამართალი ზემოხსენებულ შემთხვევაში აღიარებს მოთხოვნის უფლებებს არახელშემკვრელ მხარეთა შორის, რიგ შემთხვევაში შეზღუდულია მესამე პირის მიმართ პრინციპალის მოთხოვნის წარდგენა.⁵⁰ ეს ეხება, მაგალითად, ისეთ ვითარებას, როდესაც პრინციპალის მოთხოვნა საზიანოა მესამე პირთათვის.⁵¹

ჟენევის 1983 წლის 17 თებერვლის კონვენცია წარმომადგენლობის შესახებ საერთაშორისო ნასყიდობის ურთიერთობებში⁵² ფარულ პრინციპალს ასევე ართმევს უფლებას, მესამე პირს მოსთხოვოს ვალდებულების შესრულება, თუ ის პრინციპალის ვინაობის ცოდნის შემთხვევაში არ დადებდა ხელშეკრულებას. მიზეზი შესაძლოა იყოს, მაგალითად, მესამე პირის მოლოდინი აგენტის ძველი დავალიანების ჩათვლის თაობაზე.⁵³ პრინციპალის გამოჩენა კი, ბუნებრივია, ამგვარ მოლოდინს ხელს უშლის და ხელშეკრულებას მესამე პირისთვის არამომგებიანად აქცევს. არაპირდაპირ წარმომადგენლობას ასევე იცნობს ევროპის სახელშეკრულებო სამართლის პრინციპები, რომელიც განსხვავებულ წესებს ადგენს პირდაპირი და არაპირდაპირი წარმომადგენლობის მიმართ. ხსენებული აქტის 3:303-ე მუხლი მესამე პირებს მხოლოდ იმ შემთხვევაში აძლევს დაფარული პრინციპალის მიმართ მოთხოვნის უფლებას, თუ შუამავალი გადახდისუუნარო გახდა ან მნიშვნელოვნად არღვევს ხელშეკრულებას. ასეთ ვითარებაში მესამე პირს აქვს იმის უფლება, რომ წარმოდგენილს წაუყენოს ყველა მოთხოვნა, რომლებიც მას შუამავლის მიმართ აქვს. აქედან გამომდინარე, მართალია, მოთხოვნის უფლებები იმ პირის წინააღმდეგ, რომელიც ხელშეკრულების მხარე არაა, შეზღუდულია, მაგრამ რიგ შემთხვევაში სამართლიანობის გამო გამონაკლისის სახით შესაძლოა თავად კანონმაც გაითვალისწინოს შუამავლის უკან, ჩრდილში მდგომი, ეკონომიკური და უფლებრივი სარგებლის მიმღები სუბიექტის პასუხისმგებლობა.

ამრიგად, აშკარაა, რომ წარმომადგენლობისთვის დამახასიათებელ სიცხადის პრინციპზე, რომელიც კონტინენტური სამართლის ქვეყნებში მესამე პირთა დაცვის ფუნქციას ასრულებს, ანგლო-ამერიკული სამართალი უარს ამბობს. ამ პრინციპისგან ნაწილობრივ უხვევს ევროპის სახელშეკრულებო სამართლის პრინციპებიც. სამაგიეროდ, საერთო სამართალი პრობლემის

⁴⁵ *Beale, Hartkamp, Kotz, Tallon, Casebooks on the common Law of Europe Contract law*, 922. ცვაიგერტი, კოტცი, შედარებითი სამართალმცოდნეობის შესავალი კერძო სამართლის სფეროში, ტომი II, 125.

⁴⁶ ცვაიგერტი, კოტცი, შედარებითი სამართალმცოდნეობის შესავალი კერძო სამართლის სფეროში, ტომი II, 127.

⁴⁷ დეტალურად იხ. *Barnett, Squaring Undisclosed Agency Law with Contract Theory*, 75 *Cal. L. Rev.* (1987), 1972-1978.

⁴⁸ აღსანიშნავია, რომ **contractual privity** ანგლოამერიკული სამართლებრივი ტერმინი და სახელშეკრულებო პრინციპია, რომლის მიხედვითაც, სახელშეკრულებო ურთიერთობა მხოლოდ ხელშეკრულების მხარეებს შორის შეიძლება არსებობდეს, სადაც მესამე პირის ადგილი არაა.

⁴⁹ *Fridman, Law of Agency*, 6th edn (London: Butterworths, 1990), 230 ციტი: *Beale, Hartkamp, Kotz, Tallon, Casebooks on the common Law of Europe Contract law*, 922.

⁵⁰ *Beale, Hartkamp, Kotz, Tallon, Casebooks on the common Law of Europe, Contract law*, 922.

⁵¹ ამასთან დაკავშირებით იხ. *Said. V, Butt [1920] 3 KB 497*. ცვაიგერტი, კოტცი, შედარებითი სამართალმცოდნეობის შესავალი კერძო სამართლის სფეროში, ტომი II, 125.

⁵² შემდგომში მოხსენიებული, როგორც ჟენევის კონვენცია. კონვენციის ტექსტი იხ: <https://www.unidroit.org/ol-agency/ol-agency-en>.

⁵³ *Greer v. Downs Supply Co. [1927] 2 KB 28*.

გადაჭრის გზას პოულობს მოთხოვნის უფლებათა ინტერესის შესაბამის გადანაწილებაში, რაც, ერთი მხრივ, არც მესამე პირებს ტოვებს დაუცველს და, მეორე მხრივ, ენმიანება საქმიანი ბრუნვის დაცვის იდეას.⁵⁴

4. წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების საფუძველზე/ფარგლებში

ა) წარმომადგენლობითი უფლებამოსილება

წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების არსებობა წარმომადგენლობის ნამდვილობის წინაპირობაა.⁵⁵ სხვა წინაპირობებისგან განსხვავებით, რომელთა მიზანიც მესამე პირთა ინტერესების დაცვაა, წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების აუცილებლობით წარმოდგენილის ინტერესებია დაცული.⁵⁶ წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების გარეშე არ არსებობს სრულყოფილი წარმომადგენლობითი ურთიერთობა, თუმცა მისი არარსებობის პირობებში მესამე პირისათვის შესაძლოა, ისეთივე შედეგი დადგეს, როგორც წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების არსებობის შემთხვევაში, თუ წარმოდგენილმა პირმა თავად შექმნა ამგვარი გარემოებები, ხოლო მესამე პირმა კეთილსინდისიერად ივარაუდა ამგვარი უფლებამოსილების არსებობის შესახებ.⁵⁷

ბ) უფლებამოსილების მინიჭება

უფლებამოსილება სამართლებრივი შესაძლებლობაა, რომლის ძალითაც პირს შეუძლია წარმოშვას, შეცვალოს ან შეწყვიტოს სამართ-

ლებრივი ურთიერთობები.⁵⁸ წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მინიჭება ცალმხრივი ნების გამოვლენა, ცალმხრივი აქტია,⁵⁹ რომელიც შესაძლოა გამოიხატოს როგორც უშუალოდ წარმომადგენლის, ისე მესამე პირის მიმართ (107-ე მუხლი). უფლებამოსილების გაცემა შესაძლოა მოხდეს როგორც აშკარად გაცხადებულად, ისე კონკლუდენტურადაც.⁶⁰ წარმომადგენლობითი უფლებამოსილებით პირი აღიჭურვება მაშინაც, როცა მან ამის შესახებ არ იცის.⁶¹ უფლებამოსილების მინიჭება (გარე ურთიერთობა),⁶² აბსტრაქციის პრინციპის შესაბამისად, მკაცრადაა გამიჯნული მის საფუძველად არსებული ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობისაგან (შიდა ურთიერთობა), რომლის ნამდვილობაც ან შიდა ურთიერთობით გათვალისწინებული მითითებები გავლენას არ ახდენს წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების ნამდვილობასა და მის ფარგლებზე.⁶³ დავალება⁶⁴ და უფლებამოსილება ერთმა-

⁵⁸ Seavey, The rationale of agency, the Yale Law Journal, vol 29, No 8, 861.
⁵⁹ Markesinis, Unberath, Johnston, The german law of contract a comparative treatise, 112.
⁶⁰ როდესაც, მაგალითად, პირის კონკრეტულ პოზიციაზე დასაქმება ან დანიინაურება უკვე ნიშნავს მის აღჭურვას შესაბამისი წარმომადგენლობითი უფლებამოსილებით. იხ. მისურაძე/დარჯანია/პაპუაშვილი, სამოქალაქო კოდექსის ზოგადი ნაწილი, კაზუსების კრებული, 256.
⁶¹ Muller-Freienfels, Legal relations in the Law of Agency, Power of Agency and Commercial Certainty, 13 Am. J. comp. L. 193 (1964), 203.
⁶² ამასთან დაკავშირებით იხ. Markesinis, Unberath, Johnston, The german law of contract a comparative treatise, 112.
⁶³ შდრ. Freeman & Lockyer v. Buchkurst Park Properties (Mangal) Ltd, ციტ: Beale, Hartkamp, Kotz, Tallon, Casebooks on the common Law of Europe Contract law, 928. ნამდვილი უფლებამოსილება წარმოადგენს სამართლებრივ ურთიერთობას წარმოდგენილსა და წარმომადგენელს შორის, რომლის წარმოშობის საფუძველიც მათ შორის არსებული შეთანხმებაა, რომლის დადებასა და ნამდვილობაზეც მოქმედებს ჩვეულებრივი ხელშეკრულების დადების მიმართ მოქმედი წესები. ამგვარი შეთანხმებისა და მისი პირობების მიმართ უცხო მხარეს წარმოადგენს მესამე პირი, რომელმაც შესაძლოა სრულებითაც არ იცოდეს ამგვარი უფლებამოსილების არსებობის შესახებ.

⁵⁴ ცვაიგერტი, კოტცი, შედარებითი სამართალმცოდნეობის შესავალი კერძო სამართლის სფეროში, ტომი II, 125.
⁵⁵ ჭანტურია, სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, 432.
⁵⁶ წარმომადგენლის მიერ გამოვლენილ ნებას შეუძლია მხოლოდ მისთვის მინიჭებული წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების ფარგლებში შებოჭოს წარმოდგენილი. იხ. რუსიაშვილი, კაზუსები სამოქალაქო სამართლის ზოგად ნაწილში, 85.
⁵⁷ იხ. ქვევით კონსტრუქციულ უფლებამოსილება.

ნეთისაგან სრულიად დამოუკიდებელი სამართლებრივი ურთიერთობებია,⁶⁵ რომელთა ერთად არსებობაც და შინაარსის იგივეობა უბრალოდ შემთხვევითობაა.⁶⁶ ნარმომადგენლობის ნამდვილი შინაარსისათვის არაფერი ისე დამლუპველი არაა, როგორც დავალებისა და უფლებამოსილების მინიჭების ერთმანეთთან გაიგივება.⁶⁷ მოკლედ რომ ითქვას - შიდა ურთიერთობა განსაზღვრავს იმას, თუ რატომ და რა საფუძველზე გაიცა ნარმომადგენლობითი უფლებამოსილება, ხოლო თავად რწმუნებულება მიუთითებს უფლებამოსილების არსებობასა და მის ფარგლებზე.⁶⁸ მესამე პირთათვის ამ უკანასკნელის საფუძვლები უმნიშვნელოა და ასეც უნდა იყოს, ვინაიდან მათთვის მთავარი ნარმომადგენლობითი უფლებამოსილების არსებობაა და არ ევალდებათ შიდა ურთიერთობის დეტალების ცოდნა.

⁶⁴ იგულისხმება ასევე ნებისმიერი ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობა.

⁶⁵ ამისგან განსხვავებით, იერინგი ფიქრობდა, რომ დავალება და ნარმომადგენლობითი უფლებამოსილება ერთი და იმავე სამართლებრივი ურთიერთობის სხვადასხვა მხარეა. ამასთან დაკავშირებით იხ. *Muller-Freienfels*, *Legal relations in the Law of Agency, Power of Agency and Commercial Certainty*, 13 Am. J. comp. L. 193 (1964), 198.

⁶⁶ *Muller-Freienfels*, *Legal relations in the Law of Agency, Power of Agency and Commercial Certainty*, 13 Am. J. comp. L. 193 (1964), 198.

⁶⁷ დავალება და უფლებამოსილების მინიჭება ისე განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან, როგორც დავალების გარეშე სხვისი საქმეების შესრულება და არაუფლებამოსილი ნარმომადგენლობა. იხ. *Muller-Freienfels*, *Legal relations in the Law of Agency, Power of Agency and Commercial Certainty*, 13 Am. J. comp. L. 193 (1964), 198.

⁶⁸ გამიჯვნის პრინციპის მნიშვნელობა განსაკუთრებით კარგად ჩანს არასრულწლოვანთა მიერ ნარმომადგენლობის შემთხვევაში, რა დროსაც შიდა ურთიერთობის ნაკლი, როდესაც არასრულწლოვანის კანონიერი ნარმომადგენლები არ არიან თანახმა გარიგების დადებაზე, გავლენას ვერ ახდენს ნარმომადგენლობითი უფლებამოსილების ნამდვილობაზე გარე ურთიერთობებში. მიზეზი კი ისაა, რომ ასეთ შემთხვევაში გარიგება ვერ იქნება არასრულწლოვანისთვის საზიანო, ვინაიდან, სამართლებრივი შედეგები ნარმოდგენილი პირის მიმართ დგება და უფლებრივი ტვირთის ადრესატიც მხოლოდ ის არის. იხ. *Muller-Freienfels*, *Legal relations in the Law of Agency, Power of Agency and Commercial Certainty*, 13 Am. J. comp. L. 193 (1964), 204.

გაცემის ფორმისა და ხერხის მიხედვით მინდობილობა⁶⁹ შესაძლოა დაიყოს როგორც ნარმომადგენლისადმი, ისე მესამე პირის წინაშე გაცხადებულად.⁷⁰ ამ დაყოფას მნიშვნელობა ენიჭება ნარმომადგენლობითი უფლებამოსილების შეცვლის ან შეწყვეტის პროცესში, რადგან იგი იმავე წესით უნდა გაუქმდეს, რა ხერხითაც გაიცა.⁷¹

ნარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მინიჭება სპეციალურ ფორმას არ საჭიროებს. ამდენად, შესაძლებელია წერილობით დასადავბი გარიგება დადოს იმ ნარმომადგენელმა, რომელსაც უფლებამოსილება ზეპირად - განცხადების საფუძველზე აქვს მინიჭებული.⁷² თუმცა საეჭვოა, რამდენად შეუძლია უძრავი ნივთის მყიდველს ან გამყიდველს შინაურული წერილობითი ფორმით ან ზეპირად გაცხადებული მინდობილობის გაცემა. საკითხი წერილობითი ფორმის სასარგებლოდ უნდა გადაწყდეს. მიზეზი კი ისაა, რომ ასეთ შემთხვევაში მინდობილობა ქმნის მინის ნაკვეთის/უძრავი ქონების განკარგვის შესაძლებლობას, რის გამოც იგი

⁶⁹ მინდობილობა არის ინსტრუმენტი, რომელიც გამოხატავს პირის უფლებამოსილებით აღჭურვას, იყოს ნარმომადგენელი სხვადასხვა ქმედების განხორციელების პროცესში. როდესაც საუბარია უფლებამოსილების შესახებ განცხადებაზე, შესაძლებელია ამგვარი ქმედება აღინიშნოს ერთი ტერმინით - რწმუნებულებით ან მინდობილობით. ამასთან დაკავშირებით იხ. *კროპ-ჰოლერი*, *გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი*, 83. ასევე იხ. სუს 2013 წლის 13 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე № ას-398-377-2012, რომელშიც სასამართლო მინდობილობის ბუნებას შემდეგნაირად განმარტავს: „მინდობილობა მიმართულია სამართლებრივი ურთიერთობის უზრუნველყოფად ნარმოდგენილსა და მესამე პირს შორის“. სხვა მოსაზრებით, მცირედი განსხვავება მაინც არსებობს მინდობილობასა და უფლებამოსილების მინიჭებას/რწმუნებულებას შორის, რომლის მიხედვითაც, უფლებამოსილების მინიჭება ცალმხრივი აქტია, ხოლო მინდობილობა კი მისი გამომხატვის ფორმა. იხ. *ჭანტურია*, *სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი*, 434.

⁷⁰ *კროპ-ჰოლერი*, *გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი*, 83.

⁷¹ *Schmidt-kessel, Baide*, *The unauthorised agent, perspectives from European and comparative law*, 111.

⁷² *ჯორბენაძე/ტაკაშვილი*, *სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი*, ნიგნი I, მუხლი 107, ველი 4, 613.

დამონმებული უნდა იყოს ნოტარიალურად.⁷³ ამგვარი წესი ეხმიანება არა მატერიალურსამართლებრივი, არამედ ფორმალურსამართლებრივი ნამდვილობის წინაპირობას - საჯარო რეესტრის პროცედურული მიზნებისთვის და ფორმალური სამართლის მოთხოვნებთან შესაბამისობის თვალსაზრისით მინდობილობა დადასტურებული უნდა იყოს სანოტარო ფორმით.⁷⁴ აღსანიშნავია, რომ საერთო სამართლის ქვეყნებში მინდობილობა წერილობითი ფორმით უნდა იყოს გაცემული და დეტალურად განსაზღვრავდეს წარმომადგენლის უფლებამოსილების ფარგლებს.⁷⁵

107 II მუხლით დადგენილი წესი მინდობილობის ფორმის თავისუფლებასთან დაკავშირებით არ გამოიყენება მაშინ, როცა განსაზღვრულია სპეციალური ფორმა. მაგალითად, ასეთს განეკუთვნება პროკურა და სავაჭრო მინდობილობები, რომელთა ფორმა და მოცულობაც (უფლებამოსილების ფარგლები) დადგენილია მენარმეთა შესახებ კანონით.⁷⁶

გ) წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მოდიფიცირებული საფუძვლები

წარმომადგენლობითი უფლებამოსილება შესაძლოა არსებობდეს არამხოლოდ მისი მკაფიოდ ან კონკლუდენტურად მინიჭების შემთხვევაში, არამედ მაშინაც, როცა მისი არსებობა წარმოდგენილი პირის ქმედებებისა და განცხადებების გამო კეთილსინდისიერად უნდა ევარაუ-

დათ მესამე პირებს. ამ საფუძვლით უფლებამოსილების წარმოშობის შესაფასებლად მნიშვნელოვანია ობიექტური დამკვირვებელი, რომელიც ყველა შემთხვევაში უსათუოდ არსებულად მიიჩნევდა წარმომადგენლობას. წარმომადგენლობითი უფლებამოსილება ასევე შესაძლოა ძალმოსილი იყოს მიუხედავად იმისა, რომ იგი გაუქმდა, თუკი არსებობს მისი გაგრძელების ფიქცია. კონსტრუქციული უფლებამოსილების კონცეპტი⁷⁷ ეყრდნობა მესამე პირის ნდობის დაცვის პრინციპს,⁷⁸ რაც დაცვის ღირსი აღარაა მესამე პირის მიერ უფლებამოსილების ხარვეზის შესახებ ცოდნის შემთხვევაში.

აა) შეწყვეტილი უფლებამოსილების გაგრძელების ფიქცია

უფლებამოსილება შესაძლოა გაუქმდეს 109-ე მუხლით ზუსტად განსაზღვრულ შემთხვევებში.⁷⁹ თუმცა მიუხედავად იმისა, რომ ფაქ-

⁷³ კროპჰოლერი, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, 83
⁷⁴ კროპჰოლერი, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, 83.
⁷⁵ მაგალითად, საქმეზე *Stafford v. Lick*, სასამართლომ აღნიშნა, რომ მინდობილობა, წარმომადგენელს გაეყიდა პრინციპალის მიწა, არ შეიცავდა დეტალურ აღწერას მიწის ნაკვეთის მახასიათებლებთან დაკავშირებით და, თავის მხრივ, ნასყიდობის საგანი (მიწის ნაკვეთი) არ წარმოადგენდა წარმოდგენილი პირის ერთადერთ მიწის ნაკვეთს, რის გამოც გასაყიდი ობიექტი არაიდენტიფიცირებადი იყო და, შესაბამისად, მინდობილობა ვერ მოახდენდა რაიმე გავლენას პრინციპალის სამართლებრივ პოზიციებზე. იხ. *Power of attorney*, 18 Temp. L.Q. 425 (1944).
⁷⁶ იხ. კროპჰოლერი, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, 83.

⁷⁷ მოჩვენებით წარმომადგენლობასთან დაკავშირებით მეცნიერთა აზრი ორად იყოფა და ერთი ნაწილის აზრით, იგი არ მიეკუთვნება კონსტრუქციულ უფლებამოსილებას და იგი მხოლოდ მესამე პირის ნდობის დაცვას ემსახურება იხ. *Schmidt-kessel, Baide, The unauthorised agent, perspectives from European and comparative law*, 117-188.
⁷⁸ ზოგ შემთხვევაში დაცულია წარმომადგენლის ინტერესიც, რაზეც ქვემოთ იქნება საუბარი.
⁷⁹ შეწყვეტის საფუძვლების ამგვარი მოწესრიგება ცალკე კრიტიკის საგანი შესაძლოა იყოს, თუმცა მისი ანალიზი სცდება წინამდებარე სტატიის ფარგლებს. შდრ. გსკ 168-ე-169-ე პარაგრაფებს, რომლებიც ქართული კოდექსისაგან განსხვავებით მინდობილობის გაუქმების ერთ-ერთ საფუძვლად მიიჩნევენ იმ ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობის გაუქმებას, რომელთან დაკავშირებითაც მინდობილობა გაიცა. ასეთ დროს არსებობს დავალებისა და მენეჯერული ვალდებულებების შესრულების გაგრძელების ფიქცია. უფლებამოსილების გაგრძელების ფიქცია ნიშნავს იმას, რომ დავალება ან მენეჯერული უფლებამოსილებები გაგრძელებულია მანამ, სანამ წარმომადგენელი შეიტყობს ან უნდა შეეტყო ხელშეკრულების შეწყვეტის შესახებ. გაგრძელების ფიქცია იცავს როგორც წარმომადგენლის, ისე მესამე პირის ინტერესებს. სწორედ ამიტომ, იგი გამოირიცხება მინდობილობის გაუქმების შესახებ მესამე პირის ცოდნის შემთხვევაში, რადგან აღარ არსებობს ის ინტერესი, რისთვისაც ამგვარი ფიქცია არსებობს. იხ. *Schmidt-kessel, Baide, The*

ტობრივად უფლებამოსილება გაქარწყლებულია, იგი შესაძლოა მესამე პირთა ინტერესების დაცვის მიზნით მაინც გაგრძელდეს. მინდობილობის შეწყვეტის შემდეგ მისი გაგრძელების ფიქცია არსებობს შემდეგ შემთხვევებში: 1. როდესაც მინდობილობის გაუქმება არ ხდება იმავე ხერხით, რომლითაც იგი გაიცა. შედეგად კი წარმოიშობა მისი გაგრძელების ფიქცია⁸⁰ 2. როდესაც გაცემულია წერილობითი მინდობილობა, თუმცა მისი გაუქმების მიუხედავად, დოკუმენტი წარმოდგენილს არ დაბრუნდება.⁸¹

(1) გაუქმების ხერხის გამო წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების პროლონგაცია

108-ე მუხლი განსაზღვრავს მინდობილობის შეცვლის ან გაუქმების შეტყობინების ვალდებულებას, რისი შეუსრულებლობაც წარმოდგენილ პირს ართმევს წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების არარსებობაზე მითითების უფლებას. ქართული მოწესრიგება მსგავსია გსკ-ის 170-ე-171-ე პარაგრაფებით გათვალისწინებული წესისა.⁸² თუმცა, ქართულისაგან განსხვავებით, გსკ-ის შესაბამისი ნორმებიდან ნათლად იკითხება, რომ მინდობილობა უნდა გაუქმდეს იმავე წესით, რომლითაც იგი გაიცა - ე. ი. თუ უფლებამოსილების მინიჭების შესახებ განცხადება გაკეთდა მესამე პირის ან წარმომადგენლის მიმართ, მისი გაუქმებაც ამავე გზით უნდა მოხდეს, სხვაგვარად გაუქმების ნება სამართლებრივი ძალის არმქონეა.⁸³ ასეთ შემთხვევაში წარმომადგენლის მოქმედებას მბოჭავი ძალა აქვს წარმოდგენილი პირის მიმართ⁸⁴ და ვალდებულება კონსტრუქციული

უფლებამოსილების საფუძველზე მოჩვენებითი ძალით წარმოიშობა.⁸⁵ ამგვარი უფლებამოსილება არ არსებობს მაშინ, როცა მესამე პირმა იცოდა ან უნდა სცოდნოდა უფლებამოსილების გაუქმების შესახებ. ქართული მოწესრიგება აქცენტს აკეთებს ზოგადად მესამე პირთათვის შეტყობინების ვალდებულებაზე, რაც ცოტა გაუგებარია, რადგან უფლებამოსილების გაუქმების შესახებ შეტყობინება უნდა მიუვიდეს იმ პირს, ვის წინაშეც გაცხადდა წარმომადგენლობითი უფლებამოსილება. თუკი მინდობილობა წერილობით არის გაცემული/საჯაროდ გაცხადებული, წარმოდგენილს ყველა მესამე პირის მიმართ აქვს შეტყობინების ვალდებულება, ვინაიდან ასეთ დროს მესამე პირთა წრე განუსაზღვრელია. ასეთივე ვალდებულება აქვს წარმოდგენილს, თუკი მან წარმომადგენელს მინდობილობის დოკუმენტი მესამე პირისთვის წარსადგენად გადასცა. სხვა შემთხვევაში, თუკი უფლებამოსილება ზეპირი ფორმით წარმომადგენლის მიმართ განცხადების საფუძველზე არის მინიჭებული, წარმოდგენილს მხოლოდ წარმომადგენლისთვის აქვს შეტყობინების ვალდებულება.

მინდობილობას გაცემის ხერხის მიხედვით თავად ქართული სამოქალაქო კოდექსი ყოფს. კერძოდ, 107-ე მუხლის მიხედვით, რწმუნებულების მიცემა ხდება რწმუნებულის ან მესამე პირის მიმართ გაკეთებული განცხადებით. გაუგებარია, რატომ უნდა იყოს წარმოდგენილი ვალდებული, მინდობილობის გაუქმება აცნობოს იმას, ვისთვისაც მისი გაცემის შესახებ არაფერი განუცხადებია.⁸⁶ ბუნებრივია, თუ იგი ამას აკეთებს, ეს უზრალოდ დამატებით გამოჩენილი გულისხმიერებაა და არა ვალდებულება, რომლის შეუსრულებლობაც მის მიმართ რაიმე სამართლებრივ შედეგებს უნდა იწვევდეს.

unauthorised agent, perspectives from European and comparative law, 111.

⁸⁰ Schmidt-kessel, Baide, The unauthorised agent, perspectives from European and comparative law, 111.

⁸¹ Schmidt-kessel, Baide, The unauthorised agent, perspectives from European and comparative law, 110-112.

⁸² მსგავსი მიდგომაა გათვალისწინებული ევროპული სახელშეკრულებო სამართლის პრინციპების 3:209 მუხლშიც.

⁸³ Schmidt-kessel, Baide, The unauthorised agent, perspectives from European and comparative law, 111.

⁸⁴ Beale, Hartkamp, Kötz, Tallon, Casebooks on the common Law of Europe, Contract law, 933

⁸⁵ მაისურაძე/დარჯანია/პაპუაშვილი, სამოქალაქო კოდექსის ზოგადი ნაწილი, კაზუსების კრებული, 266.

⁸⁶ ეს არ ეხება წერილობით გაცემულ მინდობილობას, რომლის წარმომადგენლისთვის გადაცემა ასევე გულისხმობს დოკუმენტის წარდგენის შემთხვევაში მესამე პირთათვის მის გაცნობასაც. შდრ გსკ-ის 172 I პარაგრაფი. მიუხედავად სკ-ში მსგავსი ჩანაწერის არარსებობისა, მესამე პირთათვის რწმუნებულების წარდგენაში უნდა მოვიაზროთ ასევე წერილობითი მინდობილობის წარმომადგენლისთვის გადაცემაც.

(2) წერილობით გაცემული მინდობილობის გაუქმება და მისი ძალა მესამე პირთათვის

110-ე მუხლი განსაზღვრავს უფლებამოსილების გაქარწყლების⁸⁷ შემდეგ წარმომადგენლის მიერ საბუთის უკან დაბრუნების ვალდებულებას. ნორმის მიზანი მოსალოდნელი ნეგატიური შედეგების პრევენციაა.⁸⁸ როდესაც უფლებამოსილება რაიმე საფუძვლით წყდება, დოკუმენტის წარმომადგენელთან დატოვება ქმნის მისი გამოყენების საფრთხეს, ვინაიდან ასეთ შემთხვევაში წარმომადგენლობითი უფლებამოსილება გრძელდება მიუხედავად მისი გაუქმებისა.⁸⁹ ამასთანავე, მესამე პირის პოზიტიური ან სავარაუდო ცოდნა გამორიცხავს უფლებამოსილების გაგრძელებას. ეს წესი არ გამოიყენება იმ შემთხვევაში, როდესაც მინდობილობის დოკუმენტი წარმომადგენელმა პირმა დაკარგა ან მოჰპარეს (მისი ნების გარეშე გავიდა მფლობელობიდან), ვინაიდან სახეზე არ არის ნებელობითი ფაქტობრივი გადაცემა.⁹⁰

აღსანიშნავია, რომ ნორმის მეორე წინადადებაში ზუსტად (სხვა სიტყვებით, თუმცა იმავე შინაარსით) ის წერია, რაც პირველში. კერძოდ, პირველი წინადადების მიხედვით, წარმომადგენელი ვალდებულია, დააბრუნოს საბუთი, მეორეს მიხედვით კი, მას საბუთის დატოვების უფლება არ აქვს. ბუნებრივია, თუ ნორმა განსაზღვრავს დოკუმენტის დაბრუნების ვალდებულებას, არ არსებობს მისი დატოვების არც უფლება. სავარაუდოა, რომ ნორმა გერმანული მონესრიგების კალკია, რომელიც საბოლოო ჯამში მაინც აცდა პირველწყაროს, რამაც არასრულად და, მაშასადამე, ბუნდოვნად მოაწესრიგა საკითხი. შედარებისთვის, გსკ-ის 175-ე პარაგრაფის პირველი წინადადება განსაზღვრავს წარმომადგენლის ვალდებულებას, უფლებამოსილების გაუქმებისას დააბრუნოს სა-

ბუთი. მეორე წინადადება კი აწესრიგებს ისეთ შემთხვევას, როდესაც წარმომადგენელი მიმართავს მას საბუთის დაბრუნების მოთხოვნით, რაზეც უარის თქმის უფლება არ გააჩნია. თავის მხრივ, გსკ-ის 176-ე პარაგრაფი განსაზღვრავს მინდობილობის დოკუმენტის ძალადაკარგულად გამოცხადების წესს, რომლის მსგავსი არარსებობა ქართულ სამოქალაქო კოდექსში ასევე წარმოადგენს ხარვეზს, შედეგად კი ნორმა აცდენილია მის მიზანს. საბუთის ძალადაკარგულად გამოცხადების წესი იცავს წარმომადგენელი პირის ინტერესებს ისეთ შემთხვევაში, როდესაც წარმომადგენელი არ აბრუნებს დოკუმენტს. თუ მინდობილობა წერილობითი ფორმითაა გაცემული, შეიძლება ითქვას, რომ იგი პირთა განუსაზღვრელ წრეს ეხება, რა დროსაც წარმომადგენლისთვის საჯარო განცხადების გარდა პრაქტიკულად შეუძლებელია უფლებამოსილების გაუქმების შესახებ მესამე პირების ინფორმირება. მიუხედავად იმისა, რომ 108-ე მუხლი განსაზღვრავს მესამე პირთათვის შეტყობინების ვალდებულებას, გაუგებარია, როგორ უნდა მოხდეს განუსაზღვრელ პირთა შეტყობინება და სამართლებრივი რისკების დაზღვევა, თუკი არ იარსებებს საჯარო შეტყობინების გზით დოკუმენტის ძალადაკარგულად გამოცხადების წესი. ამ შესაძლებლობის გაუთვალისწინებლობა დაუცველს ტოვებს წარმომადგენლის მიერ დოკუმენტის დაუბრუნებლობის შედეგები - არასასურველი გარიგებით ბოჭვა. საბოლოოდ კი, წარმომადგენლის ვალდებულების დარღვევისთვის მხოლოდ ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება რჩება, თუმცა წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების გაგრძელების ფიქციის გამო, იგი ვერ მიუთითებს გარიგების ბათილობაზე.

(3) თმენითი და მოჩვენებითი წარმომადგენლობა

ზემოხსენებული შემთხვევების გარდა, წარმომადგენლობა ასევე შესაძლოა წარმოიშვას მაშინ, როცა ამგვარი უფლებამოსილების მოჩვენებითი ლეგიტიმაცია წარმომადგენელი პირის ქმედებებისა და განცხადებების შედეგია. წარ-

⁸⁷ გაქარწყლებაში მოიაზრება ნებისმიერი საფუძველი, რომელიც უფლებამოსილების შეწყვეტას იწვევს სკ-ის 109-ე მუხლის საფუძველზე.
⁸⁸ ჯორბენაძე/განერელია, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, ნიგნი I, მუხლი 112, 1-ლი ველი, 625.
⁸⁹ Schmidt-kessel, Baide, The unauthorised agent, perspectives from European and comparative law, 112.
⁹⁰ კროპპოლერი, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, ველი 8, 85.

მომადგენლობის ეს შემთხვევა ყველა სამართლებრივი წესრიგისთვის დამახასიათებელია და მას ტერმინით - „**apparent authority**“⁹¹ - მოიხსენიებენ. ამ საფუძვლით უფლებამოსილება იქმნება მხოლოდ იმიტომ, რომ მესამე პირს სარწმუნოდ და რეალურად მიაჩნია იგი, ხოლო ამგვარი ნდობის წარმოშობაში წარმოდგენილს მიუძღვის ბრალი - იგი უწყობს ხელს, შეიქმნას რეალურად არარსებული, თუმცა გარეგნულად მოჩვენებითად ნამდვილი უფლებამოსილება.⁹² აღნიშნული სამართლებრივი ინსტიტუტი ცნობილია, როგორც კონტინენტური, ისე ანგო-ამერიკული სამართლისთვის.⁹³ აშკარა უფლებამოსილების კონცეპტი ასევე განმტკიცებულია ევროპული სახელშეკრულებო სამართლის პრინციპების 3:201 (3) მუხლში, ჟენევის კონვენციის მე-14 მუხლსა და UNIDROIT პრინციპების 2.2.5 მუხლებში.⁹⁴ აშკარა წარმომადგენლობითი უფ-

ლებამოსილების წარმოშობისათვის სამივე აქტი განსაზღვრავს ორ ძირითად წინაპირობას 1. პრინციპალის ქმედება, რომელმაც შექმნა შეუზღუდავი წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების ვარაუდი და 2. მესამე პირის ნდობა, რომელიც კეთილსინდისიერად ენდო მას და გარემოებებიდან გამომდინარე არც შეიძლებოდა, სხვაგვარად ეფიქრა.

აშკარა უფლებამოსილების კონცეპტი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ფრანგულ სამართალში. საფრანგეთის სამოქალაქო კოდექსი აერთიანებს დავალების ხელშეკრულებასა და წარმომადგენლობით უფლებამოსილებას,⁹⁵ შესაბამისად იგი არ იცნობს წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების აბსტრაქციის პრინციპს, რაც მესამე პირთა დაცვის ფუნქციას ასრულებს ქართულ და გერმანულ სამართალში. აქედან გამომდინარე ფრანგული სამართლისთვის უცხოა წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მინიჭება, რადგან იგი დავალების ხელშეკრულებიდან გამომდინარეობს. თავის მხრივ, მესამე პირებს არ შეუძლიათ გამოარკვიონ მხარეთა ურთიერთობის დეტალები. მესამე პირთა უფლებებისა და ინტერესების დაცვა ფრანგულ სამართალში სამოსამართლო სამართლის მიერ შემუშავებული ფიგურებითაა უზრუნველყოფილი, რომელთაგან ერთ-ერთია აშკარა უფლებამოსილების (**mandate apparent**) დოქტრინა.⁹⁶ ამ კონცეპტის მთავარი ღირსება ფრანგულ სამართალში ისაა, რომ იგი დამოკიდებული არაა წარმოდგენილის ნებაზე, რამდენადაც, აშკარა უფლებამოსილების გამოყენება ემყარება მესამე პირის ლეგიტიმურ ნდობას წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მიმარ-

⁹¹ აშკარა უფლებამოსილება ეყრდნობა გარემოებათა გარეგან აღქმას, Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR), (შემდგომში DCFR), 444. http://www.transformacje.pl/wp-content/uploads/2012/12/european-private-law_en.pdf (29.08.2021).

⁹² შდრ. DCFR, 444. შდრ. Property Advisory Group, Inc. v. Bevona, 718 F. Supp. 209 (S.D.N.Y. 1989). E.F. Hutton & Co. v. First Florida Securities, Inc., 654 F. Supp. 1132, 1142 (S.D.N.Y. 1987).

⁹³ ანგლო-ამერიკულ სამართალში აშკარა წარმომადგენლობითი უფლებამოსილება განმარტებულია, როგორც უფლებამოსილება, რომელიც უშუალოდ მინიჭებული არ არის, თუმცა პრინციპალი კონკლუდენტურად ნებას რთავს აგენტს, იმოქმედოს მისი სახელით. ამგვარი უფლებამოსილების არსებობის შეფასებისას მნიშვნელოვანია წარმოდგენილი პირის ქმედება, რადგან წარმომადგენელს თავად, საკუთარი სიტყვებით, არ შეუძლია, ამგვარი უფლებამოსილება შექმნას, *Jennings v. Pitts. Mercantile Co.* 414 Psa. 641 (1964). ამ სამართლებრივ სისტემაში ცნობილია ასევე ესტოპელის დოქტრინა, რომელიც მცირედ განსხვავდება აშკარა უფლებამოსილებისაგან, თუმცა საფუძვლები და სამართლებრივი შედეგები ერთმანეთის მსგავსია.

⁹⁴ Art. 2.2.5. UNIDROIT Principles, 2010. ტექსტი იხ შედეგ ბმულზე: https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2010/394-chapter-2-formation-and-authority-of-agents-section-2-authority-of-agents/905-article-2-2-5-agent-acting-without-or-exceeding-its-authority?fbclid=IwAR3vb5oMigEc8DogSRAGZ2rrb7ih4VIVVe4vOSxTdR31NWMZabr_z6HXj7U (17.06.2019).

⁹⁵ *Saintier, The unauthorised agent, perspectives from European and comparative law*, 18. წარმომადგენლობითი უფლებამოსილება შიდა ურთიერთობიდან/დავალების ხელშეკრულებიდან წარმოიშობა.

⁹⁶ მეორე კონცეპტი კი დადასტურების პრინციპია, რომელიც წარმოდგენილის მხრიდან უფლებამოსილების გარეშე მოქმედი წარმომადგენლის მიერ დადებული გარიგების მიმართ გამოიყენება. იხ. *Saintier, The unauthorised agent, perspectives from European and comparative law*, 59.

თ⁹⁷ და წარმოდგენილის ბრალს მოჩვენებითი უფლებამოსილების შექმნაში.⁹⁸

სხვა მართლწესრიგებისაგან განსხვავებით, გერმანულ სამართალში აშკარა უფლებამოსილების ორ სახეს - თმენით და მოჩვენებით წარმომადგენლობას - გამოყოფენ.⁹⁹ ეს სამართლებრივი ფიგურები გერმანულ სასამართლო პრაქტიკაში აღმოცენდა,¹⁰⁰ რომელთა ფუნქცია და მიზანიც მესამე პირთა კანონიერი ნდობის დაცვაა.¹⁰¹ სასამართლო პრაქტიკამ მათი წარმოშობის წინაპირობები და სამართლებრივი შედეგები ზუსტად განსაზღვრა, რაც გამორიცხავს განსხვავებული შემთხვევების ამ ცნებათა ქვეშ მოქცევას. თმენითი წარმომადგენლობა, გარიგებისმიერი წარმომადგენლობისაგან იმით განსხვავდება, რომ ამ შემთხვევაში არ ხდება წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მინიჭების ნების გამოვლენა. იგი იქმნება მხოლოდ იმიტომ, რომ წარმოდგენილი ითმენს მისი სახელით განხორციელებულ მოქმედებებს - იცის არაუფლებამოსილი პირის მოქმედების შესახებ და არავითარ ზომებს არ იღებს ამ ქმედებათა აღსაკვეთად.¹⁰² თუმცა იმისათვის, რომ თმენითმა წარმომადგენლობამ წარმოდგენილი პირი შებოჭოს, აუცილებელია შემდეგი წინაპირობების არსებობა: 1. მოჩვენებითი უფლებამოსილება; 2. წარმოდგენილის სახელით მოქმედე-

ბის გარკვეული ვადა და სიხშირე; 3. წარმოდგენილი პირის ცოდნა არაუფლებამოსილი წარმომადგენლის მოქმედებათა შესახებ; 4. მიზეზობრივი კავშირი (მოჩვენებითი უფლებამოსილებისადმი ნდობის საფუძველზე ქმედებათა განხორციელება); 4. მესამე პირის კეთილსინდისიერება.¹⁰³ თითოეული წინაპირობა მნიშვნელოვანია იმდენად, რამდენადაც ერთ-ერთის არარსებობა უკვე გამორიცხავს თმენითი წარმომადგენლობის საფუძველზე წარმოდგენილის ხელშეკრულებით ბოჭვას.

მოჩვენებითი წარმომადგენლობა გულისხმობს თმენითის იდენტურ მდგომარეობას, თუმცა იმ განსხვავებით, რომ წარმოდგენილმა უხეში გაუფრთხილებლობით არ იცის მისი სახელით მოქმედი არაუფლებამოსილი წარმომადგენლის შესახებ.¹⁰⁴ ამრიგად, საკმარისი არ არის ის ფაქტი, რომ პირი მხოლოდ მოჩვენებითი უფლებამოსილების ფარგლებში მოქმედებდეს, არამედ აუცილებელია წარმოდგენილი უხეში გაუფრთხილებლობით არ იყოს ინფორმირებული წარმომადგენლის ამგვარ ქმედებათა შესახებ.¹⁰⁵ მოჩვენებითი წარმომადგენლობის შემთხვევაშიც მნიშვნელოვანია მესამე პირთა კეთილსინდისიერი დამოკიდებულება წარმომადგენლის (თუმცა არაუფლებამოსილის) მოქმედებათა მიმართ,¹⁰⁶ ვინაიდან ამ კონცეპტის ჩამოყალიბების ერთ-ერთი მიზანი სწორედ მესამე პირთა ნდობის დაცვა¹⁰⁷ და კეთილსინ-

⁹⁷ *Saintier*, The unauthorised agent, perspectives from European and comparative law, 60.

⁹⁸ მაგალითად, აშკარა უფლებამოსილებად მიიჩნია სასამართლომ მხოლოდ პრეზიდენტის მიერ ხელმოწერილი ბანკის მიერ გაცემული საბანკო გარანტია, მიუხედავად იმისა, რომ ამგვარი გარიგებისთვის საჭირო იყო ორი უფლებამოსილი პირის ხელმოწერა. ამ შემთხვევაში მეორე მხარეს ლეგიტიმური მოლოდინი ჰქონდა, რომ ბანკის მიერ გაცემული გარანტია შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე პირის მიერ იყო ხელმოწერილი იხ. *Cass. Assemblee pleniere*, 13 december 1962, ციტი: *Beale, Hartkamp, Kotz, Tallon*, Casebooks on the common Law of Europe Contract law, 930.

⁹⁹ იხ. DCFR 447.

¹⁰⁰ *Schmidt-kessel, Baide*, The unauthorised agent, perspectives from European and comparative law, 115.

¹⁰¹ იხ. *კროპჰოლერი*, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, 85.

¹⁰² წარმოდგენილი არ ცდილობს გარეგნულად აღქმადი შთაბეჭდილების გაქარწყლებას. იხ. *Markesinis, Unberath, Johnston*, The german law of contract a comparative treatise, 113

¹⁰³ *კროპჰოლერი*, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, ველი 8, 85.

¹⁰⁴ *Markesinis, Unberath, Johnston*, The german law of contract a comparative treatise, 113.

¹⁰⁵ *Markesinis, Unberath, Johnston*, The german law of contract a comparative treatise, 113.

¹⁰⁶ *Schmidt-kessel, Baide*, The unauthorised agent, perspectives from European and comparative law, 115.

¹⁰⁷ *Schmidt-kessel, Baide*, The unauthorised agent, perspectives from European and comparative law, 115. თუმცა არსებობს მოსაზრება, რომ ნავარაუდები უფლებამოსილება ეყრდნობა არა მესამე პირთა დაცვის პრინციპს, არამედ იგი უზრალოდ კონსტრუქციულ უფლებამოსილებათა კატეგორიას განეკუთვნება. არგუმენტად კი ასახელებენ იმას, რომ თმენითი და მოჩვენებითი უფლებამოსილების გაბათილება შესაძლებელია, თუ სახეზე იქნება შეცდომა. მესამე პირთა დაცვის პრინციპის არსებობის პირობებში კი, ამგვარი შესაძლებლობა არ უნდა არსებობდეს. ამასთან დაკა-

დისიერების პრინციპის საფუძველზე უფლებამოსილების ნაკლოვანების შევსებაა.¹⁰⁸ აღსანიშნავია, რომ როგორც თმენითი, ისე მოჩვენებითი უფლებამოსილების წარმოშობისათვის აუცილებელია, მას ჰქონდეს განგრძობადი ან ინტენსიური ხასიათი¹⁰⁹ - ე. ი. მხოლოდ ერთჯერადი აქტი არ არის საკმარისი უფლებამოსილების ვარაუდისთვის. მოჩვენებითი უფლებამოსილების წინაპირობები მსგავსია თმენითი წარმომადგენლობის წინაპირობებისა.¹¹⁰ სასამართლო პრაქტიკა ორივე ამ შემთხვევას (თმენით და მოჩვენებით წარმომადგენლობას) მოიპოვებს წარმომადგენლობის ჩვეულებრივ სახედ, რა დროსაც წარმოდგენილი ვალდებული ხდება ხელშეკრულების შესრულებაზე.¹¹¹ სასამართლო პრაქტიკისაგან განსხვავებით, თეორეტიკოსთა აზრი ორად იყოფა მოჩვენებითი უფლებამოსილების სამართლებრივ ბუნებასა და შედეგებთან დაკავშირებით. მეცნიერთა ერთი ნაწილის მოსაზრებით, რთულია იმის აღქმა, თუ რატომ უნდა იყოს მესამე პირი იმაზე მეტის მოთხოვნაზე უფლებამოსილი, ვიდრე ნდობის ზიანია.¹¹² ამ მოსაზრების მხარდამჭერები ფიქრობენ, რომ, ვინაიდან ასეთ ვითარებაში წარმომადგენლობის მოჩვენებითი ლეგიტიმაცია წარმოდგენილის უხემ გაუფრთხილებლობას ემყარება, არჩევითად, არაუფლებამოსილი წარმომადგენლის მიმართ ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნასთან ერთად, გამოსაყენებელია

culpa in contrahendo-დან წარმოშობილი ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება წარმოდგენილის მიმართ.¹¹³ გაბატონებული მოსაზრებით, მოჩვენებითი უფლების ძალით წარმომადგენლობა თმენითი წარმომადგენლობის მსგავსად წარმოიშობა და წარმოდგენილი სახელშეკრულებო ბოჭვის ფარგლებში ვალდებული ხდება ხელშეკრულების შესრულებასა და მის სამართლებრივ შედეგებზე.¹¹⁴ მესამე პირი დაცვას იმსახურებს იმდენად, რამდენადაც წარმოდგენილი პირი ბრალეულობის მაღალი ხარისხით უგულებელყოფს საკუთარი სამართლებრივი პოზიციის დაცვას. ამ მიზნისთვის კი მნიშვნელობა არ უნდა ჰქონდეს წარმოდგენილმა იცის თუ უხეში გაუფრთხილებლობით არ იცის მისი სახელით სხვა პირის მოქმედებათა შესახებ. არ არსებობს წარმოდგენილი პირის დაცვის აუცილებლობა მხოლოდ იმიტომ, რომ მისი მოქმედება უხეში გაუფრთხილებლობით არცოდნის ემყარება. უხეში გაუფრთხილებლობით არცოდნის გამო წარმოდგენილის „დასჯა“ მით უფრო გამართლებულია იმ პირობებში, როდესაც უფლებამოსილების წარმოშობის წინაპირობა ქმედების არაერთჯერადი და განგრძობადი ხასიათია. ცხად ფაქტებზე თვალის დახუჭვა იმავე ხარისხის გულგრილობაა, რაც ფაქტების დანახვა და შემდგომი უმოქმედობა. ორივე შემთხვევაში მოქმედება უმოქმედობის წინაპირობაა - პირველ შემთხვევაში თვალის დახუჭვა არდანახვისთვის და მეორეში - დანახვა უმოქმედობისთვის.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში აშკარა უფლებამოსილების მსგავსი პრინციპი 104 II მუხლიდან¹¹⁵ იკითხება, რომლის მიხედვითაც

ვშირებით იხ. *Schmidt-kessel, Baide, The unauthorised agent, perspectives from European and comparative law*, 116.

¹⁰⁸ *ერქვანია*, მესამე პირთა ინტერესების დაცვა წარმომადგენლობაში (საქართველოსა და გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით), მართლმსაჯულება და კანონი № 3 (34) 12, 36

¹⁰⁹ *ერქვანია*, მესამე პირთა ინტერესების დაცვა წარმომადგენლობაში (საქართველოსა და გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით), მართლმსაჯულება და კანონი № 3 (34) 12, 36.

¹¹⁰ იხ. ზემოთ.

¹¹¹ *Markesinis, Unberath, Johnston, The german law of contract, a comparative treatise*, 113

¹¹² *Flume, Allgemeiner Teil*, vol II, § 49. 4.; ასევე *Medicus, Allgemeiner Teil*, Rn. 971, 972) დასახელებული ავტორები თმენითი და მოჩვენებითი წარმომადგენლობის მოქმედებას ზღუდავენ სამენარმეო სამართლის სფეროში ციტირებული: *Markesinis, Unberath, Johnston, The german law of contract, a comparative treatise*, 113

¹¹³ *კროპპოლერი*, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, 84.

¹¹⁴ *კროპპოლერი*, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, 86.

¹¹⁵ 104-ე მუხლის მე-2 ნაწილი შეიცავს ხარვეზს, რომელიც გარკვეულწილად ბუნდოვანს ხდის მის შინაარსს. ნორმის სიტყვასიტყვითი განმარტებიდან ისეთი შთაბეჭდილება იქმნება, თითქოს მეორე პირი არა წარმოდგენილი, არამედ „მესამე პირია“, რომელსაც სურს უფლებამოსილების ნაკლს დაეყრდნოს და ამ გზით უარი თქვას გარიგებაზე, რაც ალოგიკურია და ეწინააღმდეგება ნორმის მიზანს. მესამე პირი სწორედ ის სუბიექტია, ვისაც გარიგების შენარჩუნების ინტერესი აქვს. ამრიგად, 104 II მუხლი უმჯობესია, ჩამოყალიბ-

წარმოდგენილი პირი ხელშეკრულების შესრულებაზე ვალდებულია მაშინაც, როცა, მართალია, წარმომადგენლობითი უფლებამოსილება მას წარმომადგენლისთვის არ მიუნიჭებია, თუმცა იმგვარი გარემოებები შექმნა, რომ მესამე პირს კეთილსინდისიერად ეგონა ამ უფლებამოსილების უნაკლოობის შესახებ. აღნიშნული ნორმა წარმოდგენილ პირს ვალდებულს ხდის წარმომადგენლის ქმედებებზე ისეთ შემთხვევებშიც, როდესაც უფლებამოსილების მინიჭების ნება გამოვლენილი არაა, თუმცა წარმოდგენილის ბრალითა და მესამე პირის კეთილსინდისიერი დამოკიდებულებით იქმნება უნაკლო უფლებამოსილების ვარაუდი.¹¹⁶ ამგვარი მონესრიგება ერთი შეხედვით თითქოს ჰგავს თმენითი და მოჩვენებითი წარმომადგენლობის კონცეპტს, თუმცა ის თითქოს უფრო ფართოა და აერთიანებს ყველა იმ შემთხვევას, როდესაც უფლებამოსილების რეალურობის შთაბეჭდილება წარმომადგენლობის ქმედებების გამო იქმნება. თუმცა ხშირ შემთხვევაში ნორმის გამოყენების ფართო ფარგლებმა შესაძლოა მოსპოს მისი ნამდვილი არსი. სკ-ში უკვე მონესრიგებულია კონსტრუქციული უფლებამოსილების შემთხვევა, როგორცაა გაუქმებული მინდობილობის გაგრძელების ფიქცია მესამე პირთათვის, როდესაც მათ არ იციან და არც შეეძლოთ, სცოდნოდათ უფლებამოსილების შეწყვეტის/გაუქმების შესახებ (108-ე მუხლი). ამ შემთხ-

ვევაში მესამე პირთათვის მინდობილობის გაგრძელება, მესამე პირთა კეთილსინდისიერების გარდა, სწორედ წარმოდგენილის მოქმედებებსა და განცხადებებს ემყარება, რაც თავდაპირველად მინდობილობის გაცემაში გამოიხატა. ამდენად, 108-ე მუხლი 104-ე მუხლით გათვალისწინებულ პრინციპს იმეორებს, თუმცა მისი გამოყენება ზუსტად განსაზღვრულ შემთხვევებშია შესაძლებელი - ე. ი. მისი ფარგლები უფრო ვიწროა. 108-ე მუხლის არარსებობის პირობებში თავისუფლად იქნებოდა შესაძლებელი მსგავსი წესის 104-ე მუხლიდან გამოყვანა. 104-ე მუხლიდან ასევე გამომდინარეობს თმენითი და მოჩვენებითი წარმომადგენლობის შემთხვევები, თუმცა, როგორც ნორმიდან იკვეთება, მისი ფარგლები გაცილებით ფართოა. სწორედ ამიტომ, საჭიროა 104-ე მუხლის შინაარსის დავინროება კონკრეტული წინაპირობების განსაზღვრით, როგორცაა თმენით და მოჩვენებით წარმომადგენლობაში ქმედების არაერთჯერადი და განგრძობადი ხასიათი. ნორმამ არცერთ ვარიანტში არ უნდა მოიცვას წარმოდგენილის მსუბუქი გაუფრთხილებლობით მოქმედების (მსუბუქი გაუფრთხილებლობით არცოდნის) შემთხვევა, რაც ზღვარს წაშლიდა 111-ე-113-ე მუხლებით გათვალისწინებული არაუფლებამოსილი წარმომადგენლობის შემთხვევასა და *falsus procurator*-ის პასუხისმგებლობას შორის.

III. შეჯამება

მიუხედავად წარმომადგენლობისადმი სხვადასხვა სამართლებრივ სისტემაში განსხვავებული მიდგომებისა, საბოლოოდ ამ ინსტიტუტში წარმოშობილი პრობლემები მაინც ერთნაირია, რის გადაწყვეტასაც სხვადასხვა მართლწესრიგი ფუნქციურად მსგავსი სამართლებრივი ინსტიტუტების შემოტანით ახერხებს.

ქართულ კანონმდებლობაში წარმომადგენლობის მომწესრიგებელი ნორმები დასახვეწია და გადახედვას საჭიროებს. მაგალითად, 106-ე მუხლი, რომლის მიხედვითაც ნების გამოვლენის ნაკლის შემთხვევაში საცილობისას წარმომადგენლის (და არა წარმოდგენილი პირის) ნებაა გადამწყვეტი. ნორმის ამგვარი ფორმუ-

დეს შემდეგნაირად: „...წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების არარსებობა არ შეიძლება გამოიყენოს წარმოდგენილმა პირმა, თუკი მანვე შექმნა ისეთი გარემოებები, რომ მესამე პირმა კეთილსინდისიერად ივარაუდა წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების არსებობა“. შდრ: *ერქვანია*, მესამე პირთა ინტერესების დაცვა წარმომადგენლობაში (საქართველოსა და გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით), მართლმსაჯულება და კანონი № 3 (34) 12, 38.

¹¹⁶ შდრ. სუს 2006 წლის 24 იანვრის განჩინება №ას-203-622-06. სასამართლო განმარტავს, რომ საკითხის სამართლიანად გადასაწყვეტად მნიშვნელოვანია მესაკუთრის დამოკიდებულების დადგენა ნივთის გასხვისებასთან მიმართებით - ე. ი. რამდენად შეუწყო წარმოდგენილი პირის ქცევამ და მის მიერ შექმნილმა გარემოებებმა ხელი იმას, რომ მესამე პირს ამგვარი უფლებამოსილება ევარაუდა. სასამართლო არ იყენებს არც თმენით და არც მოჩვენებით წარმომადგენლობის ცნებას.

ლირება ვერ გამოხატავს მის ძირითად არსს. ხარვეზის აღმოსაფხვრელად ნორმაში მითითება უნდა გაკეთდეს ნარმომადგენლის მიერ ისეთი ფაქტების/გარემოებების არცოდნაზე, რომელთა შესახებაც ნარმოდგენილმა თავად იცის.

აღსანიშნავია 104-ე მუხლის ზედმეტად ფართო შინაარსიც, რომლის დავინროების გარეშეც არსებობს საფრთხე, ნორმის ინტერპრეტაცია მოხდეს იმგვარად, რომ მოიცვას ნარმომადგენლის მსუბუქი გაუფრთხილებლობით მოქმედების შემთხვევაც, რაც ზღვარს ნაშლის 111-ე-113-ე მუხლებით გათვალისწინებული

არაუფლებამოსილი ნარმომადგენლობის შემთხვევასა და არაუფლებამოსილი ნარმომადგენლის პასუხისმგებლობას შორის.

მინდობილობის შეწყვეტის მომწესრიგებელი ნორმები შეიცავს არაერთ ენობრივ თუ შინაარსობრივ ხარვეზს, რომელთა აღმოფხვრაც ხელს შეუწყობს სრულყოფილი ქართული ნარმომადგენლობის სამართლის ჩამოყალიბებას. ნარმომადგენლობის სამართლის განვითარებაში თავისი წვლილი სასამართლო პრაქტიკამაც უნდა შეიტანოს, რომელიც დღეს ამ სფეროში საკმაოდ მწირი და, ხშირ შემთხვევაში, მცდარი მსჯელობებით შემოიფარგლება.